Jussi Tervola

11.4.2024

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Kirjallinen lausunto

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työttömyysturvalain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta (HE 13/2024)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kiittää mahdollisuudesta lausua työttömyysturvaan tehtävistä muutoksista. Esitykseen sisältyy lukuisia heikennyksiä työttömyysturvan kattavuuteen ja tasoon. Niiden tavoite on säästää julkisia menoja, lisätä työnteon kannustimia ja työllisyyttä sekä yksinkertaistaa järjestelmää. Tavoitteet ovat sinänsä kannatettavia, mutta THL haluaa nostaa esiin muutamia huomioita esitetyistä muutoksista.

Työttömän ansiopäivärahan taso, noin 50–70 % suhteessa edeltävään palkkaan, on nykyisellään matala suhteessa muiden Pohjoismaiden työttömyysturvaan erityisesti matalilla palkkatasoilla. Esitetty ansioturvan porrastus eli tason leikkaus työttömyysjakson edetessä kasvattaa tätä ero muihin maihin. Esitetty porrastus on myös tiukka verrattuna naapurimaiden porrastusjärjestelmiin: ensimmäinen tason alenema tulisi jo kahden kuukauden työttömyyden jälkeen, kun Ruotsissa ja Virossa porras tulee voimaan noin viiden kuukauden jälkeen.

Yksi esityksen tavoite on yksinkertaistaa järjestelmää. Ansiopäivärahan porrastus on kuitenkin tavoitteen kanssa ristiriidassa, sillä se muuttaa järjestelmää monimutkaisemmaksi, kun etuuden taso vaihtelee työttömyysjakson aikana.

Porrastus pienentää tasoeroa työttömän ansio- ja perusturvan välillä, ja siten heikentää ansioturvan roolia ja sen työssäoloehtoon liittyviä kannustinvaikutuksia. Muutoksen hyvä puoli on se, että se kohdistuu pääosin melko keskituloisiin kotitalouksiin, eikä siten arvioiden mukaan lisää juurikaan väestön köyhyysriskiä.

Jussi Tervola

11.4.2024

Ehdotetut muutokset kohdistuvat monelta osin ikääntyneisiin työttömiin. Ikääntyneiden työllisyys on Suomessa heikompaa kuin muissa Pohjoismaissa, ja he osallistuvat vähemmän työvoimapalveluihin kuin muut ikäryhmät. Siksi olisi erityisen tärkeää miettiä jatkossa laaja-alaisesti keinoja, joilla ikääntyneiden työllistymistä voidaan edistää.

Palkkatuettu työ yksityisellä sektorilla on todettu vaikuttavaksi palveluksi, mutta Suomessa palkkatuen käyttö on vähäisempää kuin muissa Pohjoismaissa. Palkkatukea kohdistetaan eri tavoin haavoittuvassa työmarkkina-asemassa oleviin henkilöihin, kuten nuoriin, ikääntyneisiin, pitkittyneesti työttömiin ja osatyökykyisiin. Näille ryhmille palkkatuettu työ voi olla ainoa tai ensisijainen keino päästä työmarkkinoille, koska se kompensoi työnantajalle työntekijän mahdollisia puutteita osaamisessa tai työkyvyssä. Ehdotetut muutokset työssäoloehdon kertymiseen vähentävät kuitenkin näiden ryhmien kannusteita ottaa vastaan palkkatuettua työtä.

Yleisesti ottaen THL suosittaa, että julkistaloudelliset säästöt toteutettaisiin mahdollisimman laajalla pohjalla valtion tulopuoli huomioiden, jotta leikkaukset eivät kohdistuisi kohtuuttoman paljon yksittäisiin kotitalouksiin. Tähän mennessä hallituksen säästötoimet ovat keskittyneet suhteellisen pieneen väestönosaan, erityisesti työttömiin työnhakijoihin ja muihin pienituloisiin työikäisiin henkilöihin.

Pääjohtaja Mika Salminen

Vt. osaston johtaja Anu Muuri